

Pejsek má dlouhé uši a já ti řeknu, jakou máš náladu... aneb kresba – královská cesta do dětské duše?

Kateřina Skalická

Psychologický ústav FFMU, Brno

info@psychologon.cz

Tenká čára = nízké sebevědomí, velká hlava na obrázku odhalí depresi, výrazné řasy a obočí značí homosexualitu, bezruké postavy indikují pocit viny, malé uši poukazují, snížený intelekt, ... Výše zmíněné autentické citace, ale i spousta obdobných zaplavuje v současné době weby o výchově, rodičovské diskuzi a časopisy pro ženy. Jaká je ale realita diagnostiky pomocí dětské kresby, co skutečně se dá indikovat v laické rovině? V jaké míře se lze spolehnout na tuto diagnostickou metodu? Snahou následujících řádků je přinést stručný náhled na problematiku a úskalí neodborného výkladu.

Thin line = low self-esteem, big head in the picture reveals depression, noticeable eyelashes and eyebrows denote homosexuality, armless figures indicate a feeling of guilt, small ears point out a low intellect ... The mentioned authentic quotes, but also a lot of similar, are currently appearing on a websites about education, parental discussions and women's magazines. What is the reality of diagnostics with children's drawings, what can you really indicate in general? How much can you rely on this diagnostic method? Next rows aims to bring a brief overview of the issues and pitfalls of inexpert interpretation.

Klíčová slova: kresba, dítě, diagnostika, validita, interpretace

Keywords: drawing, child, diagnostics, validity, interpretation

Byl jednou jeden obrázek

Grafický projev provází člověka od jeho prvopočátků, stejně tak dlouho je tento kulturní projev i vysoce ceněn. Jedinečný materiál, ilustrující zájem o interpretaci dětské kresby, pochází od osobního lékaře Ludvíka XIII., který vedl proslulý “Deník vladařovy hygieny”, ve kterém jsou uvedeny Ludvíkovy dětské kresby i s autorovým komentářem (Davidov, 2001). Jako předmět vědeckopsychologického zájmu se kresba objevuje krátce po vzniku lipské laboratoře. Již v roce 1887 Corrado Ricci vydává první monografii k tomuto tématu, ve které srovnává proces tvorby s procesem stvoření. Studium grafického projevu dítěte zpočátku sloužilo k hodnocení poznávacích složek dětského vývoje, jemné motoriky a intelektu. V posledních padesáti letech tato metoda dostala novou dimenzi s objevem faktu, že kresba (ale i další umělecká činnost) odráží strukturu osobnosti (Šturma in Cognet, 2013). Nejnovější poznatky od tohoto faktu ale zlehka ustupují, jelikož se psychologové soustředí i na další faktory krom struktury osobnosti, které kresbu ovlivňují.

Když je z malování věda

Přitažlivost této metody u laické veřejnosti je zřejmá, ale také značně ambivalentní. Restrikcí diagnostiky na pouhé hodnocení kresby by nám mohla uniknout důležitá fakta, která jsou například laickou veřejností naprosto nepostihnutelná. Z tohoto důvodu může projektivní testy administrovat pouze osoba, která má jak teoretický základ (odpovídající univerzitní vzdělání), tak praktické zkušenosti, zároveň by kresebný projektivní test měl být součástí obsáhlejší testové baterie přizpůsobené k předmětu zkoumání (Figuredrawings, 2008). Také musíme vzít v potaz celkovou validitu a reliabilitu testů. Užitím strukturovaného skórovacího systému je zajištěna vysoká reliabilita opatření a to zejména u zkoumání kognitivního vývoje dětí. Nicméně, co se týče konkrétních osobnostních charakteristik, problémů se selfimage, nebo osobnostních dysfunkcí, dochází k poměrně malé podpoře užívání tohoto typu testů (Figuredrawings, 2008). Zde se jasně ukazuje, že i profesionálové musí své interpretace podložit také jinými testy, nelze z diagnostiky abstrahovat kresbu a pouze pomocí ní dělat testy osobnosti, či cokoliv jiného.

Problém interpretace může být signifikantní například u dětí předškolního věku. Argument

přináší mimo jiné i doktorská práce Allana Lavilla, která potvrzuje fakt, že dítě mezi třetím a osmým rokem nedokáže kvalitně odlišovat realitu od fantazie (Lavill, 2013). Pokud posuzujeme dětský výkres, je tedy vždy dobré, nejprve si ujasnit, zda se jedná o realitu. Dále například pod vlivem emoční nezralosti dokáže dítě popsat krátký afekt jako dlouhotrvající událost (např. Otec je zlý, jelikož mi nedovolil dívat se na televizi), proto může být náročné odhalit skutečný stav vztahu (Vágnerová, 2000). Výše zmíněná, ale i další úskalí by měl odborník s dlouholetou praxí odhalit, zároveň podle mnoha významných psychologů je dobré, aby i profesionál ověřil své zjištění pomocí kontrolních testů.

Co může poznat každý rodič?

Existuje ale bezpočet důvodů, proč volný grafický projev hojně využívat jak doma, ve škole, tak ve volnočasových zařízeních. Kresba, krom toho, že dítě zkrátka baví a většinou je za ni oceňováno, dokáže být cenným materiálem pro vychovávající osoby. Na papír si malý umělec projikuje vědomá i nevědomá přání a je motivován tím, co ho zajímá, či trápí. Proces tvoření může být i významným aspektem v utváření vztahu rodič – dítě, jelikož kresba často odráží náladu autora a může se stát vhodným námětem k hovoru o těžko uchopitelných tématech (Davido, 2001). I pro rodiče může být kresebný materiál vodítkem k nalezení psychopatologických jevům, nepřiměřenému kognitivnímu vývoji apod. Zde ale přichází čas pro odborníka, který by měl odhalit, zdali se jedná o falešný poplach, či skutečný problém, se kterým je nutné nadále pracovat.

Pro laického pozorovatele je téměř nemožné obsáhnout všechna úskalí a provést správnou diagnostiku, z čehož vlivem ukvapených závěrů mohou vznikat zbytečné komplikace a stresy, podezření na neexistující poruchy, špatnou ontogenezi apod., kdy se dítě pod vlivem sebenaplňujícího proroctví opravdu začne vyvíjet patologickým směrem (Kaufman, 2012).

Zdroje:

Cognet, G. (2013). *Dětská kresba jako diagnostický nástroj*. Praha: Portál

Davido, R. (2001). *Kresba jako nástroj poznání dítěte*. Praha: Portál DiLeo, J.

(1983). *Interpreting children's drawings*. Pittsburgh: Bruner

Figure drawings.(2008). Dostupné z:

<http://www.minddisorders.com/De/Fi/Figuredrawings.html>

Kaufman, C. (2012). Using Self Fulfilling Prophecies to Your Advantage.

Dostupné z:<https://www.psychologytoday.com/blog/psychology-writers/201210/usingselffulfillingpropheciesyouradvantage>

Lavill, A. (2013). How children distinguish fantasy from reality. Dostupné z:

<https://didyoueverstoptothink.wordpress.com/2013/09/16/howchildren-distinguishfantasyfromreality/>

Vágnerová, M. (2000). *Vývojová psychologie*. Praha: Portál Internetové zdroje:

Zdroj obrázku:

Adéla Kovářová (3,5 r)